

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

Кафедра фізичного виховання і спорту

«Теоретична підготовка базової загальновійськової підготовки»

Методичні матеріали до практичних занять з дисципліни

галузь знань А Освіта

спеціальність всі

ОПП всі

Освітній рівень перший (бакалаврський)

Вид дисципліни обов'язкова

Факультет інтегрованих технологій і обладнання

Розробники: Гончаренко О.С. канд. пед. наук, доцент кафедри фізичного виховання і спорту

Розглянуто і схвалено на засідання кафедри фізичного виховання і спорту.
Протокол № 17 від 06.05.2025 р.

Краматорськ-Тернопіль 2025 р.

Тема 2. Психологічна підготовка.

Метою вивчення даної теми під час курсу «Теоретичної підготовки БЗВП» у закладі вищої освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати прийоми та способи психологічного налаштування (саморегуляції) для виконання поставлених перед ним завдань.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати: способи та методи психічної саморегуляції;

вміти: надавати першу психологічну допомогу та самодопомогу.

Умови: теоретично / практично / самостійна підготовка; навчальний клас / ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводити в “колі довіри” під керівництвом викладача (інструктора). Здобувачі освіти ознайомлюються:

- зі стресовими станами, способами та методами саморегуляції, застосовують їх на практиці.

- із психічними реакціями людини, вони вивчають картки першої психологічної допомоги, виконують практичні вправи з психологічної допомоги.

Наприкінці заняття проводиться груповий дебрифінг із заслуховуванням кожного здобувача освіти з самооцінкою особистих відчуттів, та оцінюванням їх дій.

План

1. Способи та методи психічної саморегуляції.
2. Перша психологічна допомога та самодопомога.
3. Вплив бою на психіку.
4. Дидактичне тестування.
5. Питання до самостійної роботи.

Література:

1. Гроссман Д. Бій: психологія і фізіологія воїна в час війни / Д. Гроссман, Л. Крістенсен, пер. з англ. Андрій Накорчевський; фак. ред. Олег Фешовець. Львів: Вид. «Астролябія» 2023. С. 720.

2. Коkun О.М. Діагностика психологічних змін у військослужбовців в умовах війни : метод. посібник / О. М. Коkun, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська, В.О. Олійник. – Київ-Одеса : Фенікс, 2025. – 163.

3. Теорія і практика управління страхом в умовах бойових дій : метод. посібник / О. М. Коkun, В. М. Мороз, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. – Київ-Одеса : Фенікс, 2022. – 88 с.

4. Організація психологічної підготовки у Збройних Силах України:

навч.-метод. посіб./ За редакцією генерал-майора В. Ключкова.– К.: НДЦ ГП ЗС України, 2023. – 325 с.

Тема 4. Зв'язок і комунікація.

Метою вивчення даної теми під час курсу «Теоретичної підготовки БЗВП» у закладі вищої освіти є підготовка здобувача освіти, який знає основні способи зв'язку, які використовуються в ході ведення бойових дій та мову жестів.

знати: основні способи зв'язку, тактичні сигнальні жести; правила ведення переговорів, правила користування засобами зв'язку, порядок дій під час застосування противником засобів РЕБ.

вміти: використовувати основні способи зв'язку, тактичні сигнальні жести; усувати типові помилки під час експлуатації радіостанцій, що виводять їх з ладу.

Умови: теоретично; практично; навчальний клас.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться під керівництвом викладача (інструктора).

Здобувачам освіти наголошується на важливості комунікації, наводять приклади військової комунікації, які в бойовій обстановці відіграли роль в досягненні результату та приклади з відсутністю комунікації та наслідків (до яких це може призвести).

Здобувачам освіти доводяться основні способи зв'язку, які використовуються в ході ведення бойових дій, мова жестів, яка застосовується в ситуаціях безпосереднього контакту з ворогом, у той же час як інші засоби зв'язку застосовувати дуже важко, які є демаскуючим фактором. Вивчають розподіл жестів: накази, сповіщення, позначення, шиккування.

План

1. Основи зв'язку.
2. Дидактичне тестування.
3. Питання до самостійної роботи.

Література:

1. Давіденко С.В., Лаврут О.О., Івко С.О., Мочерад В.С., Бойчук Б.М., Грозовський Р.І., “Організація військового зв'язку в підрозділах тактичної ланки управління”, НАСВ, Львів - 2018, навчальний посібник, 288с.

2. Методичні рекомендації “Досвід побудови системи зв'язку під час наступальних дій”, КСВ, Київ 2022, 54 с.

3. Методичний посібник з використання сучасних засобів зв'язку в електромагнітному просторі, УЗ та ІС штабу КСВ ЗСУ, Київ 2022, 409 с.

4. Піскун С. В., Варакута В. П., Дяченко Д. В., Баканов К. Л., “Організація військового зв'язку в підрозділах”, навчальний посібник, Харків 2024, 136 с.

5. Шолудько В.Г., Єсаулов М.Ю., Вакуленко О.В., Гурський Т.Г., Фомін М.М. “Організація військового зв’язку”, навчальний посібник, Київ 2022. 280 с.

Тема 5. Підготовка з РХБЗ (ХБРЯ-захисту).

Метою вивчення даної теми під час курсу «Теоретичної підготовки БЗВП» у закладі вищої освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний здійснювати заходи радіаційного, хімічного, біологічного (РХБ) захисту, спрямованих на захист підрозділів від застосування зброї масового ураження і наслідків руйнування об’єктів підвищеної небезпеки у різних умовах обстановки, формування у нього психологічної стійкості при діях у складних умовах сучасного бою.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати: ознаки ядерного вибуху, хімічної атаки й застосування бойових біологічних речовин; засоби індивідуального захисту; дії на зараженій місцевості;

вміти: користуватися протигазом та загальновійськовим захисним комплектом; одягати протигаз, загальновійськовий захисний комплект; діяти за сигналом “Хімічна тривога”.

Умови: теоретично / самостійна підготовка; навчальний клас.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора).

Здобувачам доводиться інформація щодо ознак ядерного вибуху, застосування брудних боєприпасів, хімічної атаки й застосування бойових біологічних речовин, а також стосовно шкоди, яку завдають уражаючі фактори ядерної зброї, та способи захисту від неї.

На заняттях вивчаються знаки, які використовуються для позначення районів забруднення, способи визначення рівня забруднення за допомогою приладів і пристосувань.

Здобувачам освіти доводиться інформація щодо призначення, будови протигазу та складу комплекту загальновійськового захисного комплекту, демонструють порядок користування протигазом та загальновійськовим захисним комплектом.

На заняттях здобувачі освіти тренуються користуватися протигазом та загальновійськовим захисним комплектом, виконують нормативи із ЗЗМУ №1, 4а, 4б, 8.

Удосконалення знань, умінь та навичок здійснюється під час самостійної підготовки здобувачів освіти.

План

1. Засоби індивідуального захисту.
2. Дії особового складу на зараженій місцевості.
3. Дидактичне тестування.
4. Питання до самостійної роботи.

Література:

1. Бойовий статут Сухопутних військ “ХБРЯ захист Сухопутних військ Збройних Сил України” – Київ, 2020. – 131 с.

2. Гайдарь С.П., Мартинюк І.М., Марущенко В.В., Сакун О.В. Захист від зброї масового ураження // навчальний посібник . Харків: ФВП, 2011. 264 с.

3. Доктрина з хімічного, біологічного, радіологічного та ядерного захисту військ (сил) : наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 19 жовтня 2020 р. № 346 // Командування Сил підтримки Збройних Сил України. – 2020. 38 с.

4. Марущенко В.В., Писарев С. А., Сакун О.В. Радіаційний, хімічний, біологічний захист підрозділів // навчальний посібник. Харків: ВІТВ НТУ “ХПІ”, 2020. 380 с.

5. Наказ МОУ від 22.03.2023 р. № 152 “Про затвердження інструкції з функціонування системи попередження й оповіщення про хімічну, біологічну, радіологічну та ядерну загрозу (інцидент) у системі Міністерства оборони України”.

6. Спільний наказ МОУ та НГШ-ЗСУ від 09.02.18р № 55 “Про затвердження Нормативів з радіаційного, хімічного, біологічного захисту для військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України”.

Тема 6. Військова топографія.

Метою вивчення даної теми під час курсу «Теоретичної підготовки БЗВП» у закладі вищої освіти є підготовка здобувача освіти, який вміє орієнтуватися на місцевості.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати: орієнтування на місцевості за допомогою небесних світил, компаса, годинника, карти та місцевих предметів;

вміти: орієнтуватися на незнайомій місцевості за картою та без карти, здійснювати планування та рухатися за визначеним маршрутом.

Обов’язковим є систематичне закріплення набутих знань та вмінь під час практичних (польових) занять шляхом виконання вправ з визначення свого місцезнаходження, орієнтування карти, орієнтування на місцевості за допомогою карти, вимірювання кутів і відстаней на карті та місцевості тощо.

Умови: теоретично / самостійна підготовка; навчальний клас / ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора).

До здобувачів освіти доводить інформацію про предмет і завдання

військової топографії, місцевість та її елементи, основні види місцевості, їх тактичні властивості, способи вивчення місцевості, а також про призначення, масштаби та характеристики топографічних карт.

На занятті до здобувачів освіти доводить інформація про способи орієнтування на місцевості, а також ними відпрацьовуються завдання з визначення сторін світу різними способами.

План

1. Місцевість та її елементи.
2. Топографічні карти Збройних Сил України.
3. Дидактичне тестування.
4. Питання до самостійної роботи.

Література:

1. Довідник з основних понять військової топографії. Командування підготовки Командування Сухопутних військ ЗС України січень 2022р.-8с.
2. Збірник нормативів з бойової підготовки СВ ЗСУ, книга 1, Київ-2006р.
3. Організація та проведення занять з військової топографії. Харків - 2008р
4. Шмаль С.Г. Військова топографія – Київ. Видавництво “ОБНОВА-КОМПАНІ”, 2017р.-27с.

Тема 9. Домедична допомога.

Метою вивчення даної теми під час курсу «Теоретичної підготовки БЗВП» у закладі вищої освіти є підготовка здобувача освіти який здатний надавати домедичну допомогу при пораненнях та травмах під час виконання службових (бойових) функцій і завдань.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати: алгоритм домедичної допомоги на етапі “допомога під вогнем/під загрозою” (Care under fire/Threat, CUF); способи та методи евакуації; принципи та застосування допомоги в польових умовах (TFC)

вміти: здійснювати евакуацію одним рятувальником: за лямки, під пахви, за пасок, модифікований метод пожежника; здійснювати евакуацію двома рятувальниками: за лямки, під пахви, за пасок і шию; надавати першу допомогу при пораненнях, кровотечах, отруєннях та інших бойових ураженнях з використанням АМЗІ та табельних засобів; готувати та здійснювати медичну евакуацію; здійснювати огляд постраждалого на наявність масивних кровотеч у тактичних умовах; перевіряти прохідність дихальних шляхів.

Умови: теоретично; практично; навчальний клас.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора) з використанням наочних засобів навчання.

Довести до відома здобувачів освіти інформацію про основні причини смертей на полі бою, яких можна уникнути, та заходи для збільшення виживання. Визначити фази надання допомоги в ТССС та пріоритети під час кожної з них.

Вивчити принципи надання допомоги в бойовій та небойовій обстановці на різній місцевості. Зазначити роль немедичного особового складу під час надання допомоги в тактичних умовах. Окреслити ключові фактори впливу на надання допомоги в тактичних умовах. Наголосити на важливості тренувань з домедичної підготовки. Схарактеризувати три основні цілі ТССС.

Вивчити призначення, склад, правила використання АМЗІ.

Визначити роль вогневої переваги та стримування небезпеки, а також вплив тактичної обстановки на надання допомоги. Окреслити порядок дії, перед наданням допомоги пораненому, для запобігання додатковим втратам. Визначити пріоритети та алгоритм дії для допомоги пораненому під вогнем та при його транспортування. Наголосити на важливості швидкого накладання турнікету на кінцівки для контролю критичних кровотеч при наданні допомоги під вогнем. Продемонструвати на собі накладання турнікету однією рукою під вогнем. Продемонструвати накладання турнікету пораненому двома руками під вогнем. Довести інформацію щодо способів перетягування/перенесення пораненого одним бійцем та двома під вогнем, їх переваги та недоліки. Продемонструвати перетягування/перенесення пораненого одним бійцем під вогнем. Продемонструвати перетягування/перенесення пораненого під вогнем двома бійцями.

З використанням засобів індивідуального бронезахисту та за наявності індивідуального озброєння, до здобувачів освіти довести способи накладання турнікетів. У подальшому практичні знання та вміння удосконалюються на заняттях з тактичної та вогневої підготовки, для чого розгортається окреме навчальне місце.

З використанням ЗІБЗ та за наявності індивідуального озброєння, здобувачам освіти пояснюються методи та способи евакуації. У подальшому практичні знання та вміння вдосконалюються на заняттях із тактичної та вогневої підготовки, для чого розгортається окреме навчальне місце.

З використанням наочних засобів навчання, визначити важливості охорони та безпеки постраждалого під час тактичного польового догляду. Розгляд принципів витягування постраждалого з місця поранення з урахуванням специфіки підрозділу. Наголосити на важливості з'ясування

способів передачі інформації про постраждалого до командування або медичного персоналу. З'ясувати інформацію про тактичну обстановку та постраждалого, релевантну для передачі. Довести принципи сортування під час TFC.

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора) із використання ЗІБЗ та за наявності індивідуального озброєння. У подальшому практичні знання та вміння вдосконалюються на заняттях із тактичної та вогневої підготовок, для чого розгортається окреме навчальне місце.

Визначити кровотечі, що загрожують життю. Наголосити на важливість якнайшвидшого накладання турнікета на кінцівку для контролю кровотечі, що загрожує життю. Визначити місця на тілі людини, де можна застосовувати прямий та непрямий тиск для зупинки кровотеч. Продемонструвати правильне накладання турнікету. Визначити ризики застосування імпровізованого турнікету. Продемонструвати правильне виконання тампонади гомеостатичним бинтом. Здійснити перевірку ефективності накладеного турнікета.

Відпрацювати 4 оперативні процедури безпеки у фазі “тактична польова допомога”. Навчитися створювати прямий та непрямий тиск на місце поранення для контролю масивної кровотечі. Відпрацювати техніку накладання турнікету (5-8см). Навчитися проводити тампонаду вузлових поранень гемостатичним бинтом. Сформувати правильну техніку накладання тиснучих пов'язок.

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора) із використання ЗІБЗ та за наявності індивідуального озброєння. У подальшому практичні знання та вміння вдосконалюються на заняттях із тактичної та вогневої підготовок, для чого розгортається окреме навчальне місце.

Розпізнати ознаки обструкції дихальних шляхів. Продемонструвати відкриття дихальних шляхів закиданням голови/підняттям підборіддя чи відведенням щелепи. Продемонструвати переведення пораненого у стабільне бокове положення в тактичних умовах.

Навчити техніки перевірки дихання “чую-бачу-відчуваю”; техніки закидання голови та підйому підборіддя, витягування щелепи; пересуванню пораненого в стабільні положення.

План

1. Планування та організація домедичної допомоги на етапі “допомога під вогнем” (CUF).

2. Дидактичне тестування.

3. Питання до самостійної роботи.

Література:

1. Butler FK, Blackburne LH. Battlefield trauma care then and now: a decade of tactical combat casualty care. J Trauma Acute Care Surg. 2012;73(6)(Suppl 5):S395-402.doi:10.1097/TA.0b013e3182754850.

2. Heiskell LE, Carmona RH. Tactical emergency medical services: an emerging subspecialty in emergency medicine. Ann Emerg Med. 1994;23:778-785.

3. Bellamy RF. How shall we train for combat casualty care? Mil Med. 1987;152(12):617-621.

4. Baker MS. Advanced trauma life support: is it acceptable stand-alone training for military medicine? Mil Med. 1994;159(9):581-590.

5. Butler FK, Hagmann J, Butler EG. Tactical combat casualty care in special operations. Mil Med. 1996;161(Suppl):1-16.

6. Maughon JS. An inquiry into the nature of wounds resulting in killed in action in Vietnam. Mil Med. 1970;135:8-13.

Тема 11. Вогнева підготовка.

Метою вивчення даної теми під час курсу «Теоретичної підготовки з БЗВП» у закладі вищої освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати стрілецьку зброю, гранатомети, вміти вести вогонь з неї для виконання поставлених бойових завдань.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати: призначення, тактико-технічні характеристики, бойові властивості, загальну будову, принцип дії, порядок неповного розбирання і збирання після неповного розбирання, а також порядок обслуговування після стрільби;

призначення та визначення вихідних установок (вибір прицілу і точки прицілювання) для ведення вогню зі стрілецької зброї; нормальні (табличні) умови стрільби; особливості визначення вихідних установок для стрільби з автомату по повітряним цілям; призначення, будова та принцип дії ручних гранат;

порядок спостереження за полем бою та вибору цілі, вихідні установки для кожного виду зброї, порядок ведення та коректування вогню, способи цілевказівки;

основи управління вогнем та порядок постановки вогневих завдань підрозділу; порядок застосування нічних стрілецьких прицілів та приладів спостереження; заходи безпеки при поводженні зі стрілецькою зброєю та гранатами.

Вміти: застосовувати зброю; проводити перевірку бою зброї та приведення її до нормального бою на різних відстанях;

виконувати:

підготовчу вправу “Навчання кучності стрільби з положення “лежачи” на відстані 25 м”;

підготовчу вправу “Навчання кучності стрільби з різних положень” на відстані 25 м”;

підготовчу вправу “Навчання кучності стрільби з різних положень” на відстані 100 м”;

початкову вправу “Метання ручної оборонної гранати з місця в пішому порядку”.

Початкову вправу “Метання наступальної ручної гранати на ходу в пішому порядку”;

початкову вправу “Швидкісне метання ручної оборонної гранати з місця із укриття”;

початкову вправу “Метання ручної наступальної гранати з місця в пішому порядку в лісистій місцевості”;

початкову вправу “Метання ручної гранати в будівлі (у будівлю)”;

початкову вправу з метання ручної кумулятивної гранати з місця;

Умови: теоретично / практично/ самостійна підготовка; навчальний клас.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора). У навчальному класі виставляють макети або зразки навчальної зброї, яка є на озброєнні механізованих (мотопіхотних) військових частин. Під час заняття викладач (інструктор) інформує про види стрілецької зброї, в яких підрозділах вони є на озброєнні, показує представлені зразки зброї та розповідає про їх призначення, ТТХ і основні принципи застосування. У кінці заняття здобувачам освіти надається можливість оглянути зразки зброї. Підбиваються підсумки заняття.

Заняття проводиться з демонстрацією стрілецької зброї під керівництвом викладача (інструктора). На початку заняття викладач (інструктор) розповідає про послідовність роботи частин та механізмів при пострілі та його періодах, порядок спорядження магазину. Здобувачі освіти тренуються споряджати магазини, та заряджати і розряджати автомат, ставити на запобіжник. У подальшому вони виконують нормативи з вогневої підготовки.

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора). Викладач (інструктор) пояснює призначення, характеристики та будову коліматорних, оптичних денних та нічних прицілів (в тому числі іноземного виробництва), порядок користування прицілами, догляду за ними та зберігання.

Заняття проводяться під керівництвом викладача (інструктора). У навчальному класі здобувачі освіти ознайомлюються з призначенням вихідних установок для ведення вогню зі стрілецької зброї. Також вивчають порядок визначення поправок на відхилення з урахуванням метеорологічних умов при призначенні вихідних установок для стрільби. Вивчають правила стрільби та вирішують вогневі завдання. Тренуються визначати відстань до мішені за допомогою мушки або окомірним методом.

Викладач (інструктор) пояснює положення, які використовуються для стрільби з автомата, демонструє, як їх приймати. Здобувачів освіти поділять на групи, в яких вони тренуються приймати різні положення для стрільби.

Відпрацювання утримання зброї в положенні для стрільби стоячи, з коліна, лежачи, у русі, у пішому порядку.

Тренування плавного спуску спускового гачка при утриманні зброї в різних положеннях.

Відпрацювання поворотів та розворотів із мінімізацією стрілка в різних положеннях.

Розряджання зброї після виконання стрільби з різних положень і надання до огляду зброї після розряджання.

Виконання завдань із визначення відстані до цілі, поправок на погодні умови, вивчення правил стрільби.

Здобувачі освіти у подальшому вдосконалюватимуть отримані навички протягом подальших занять із вогневої й тактичної підготовки.

Заняття організовується у відповідності з вимогами “Курсу стрільб” з різних положень на навчально-тренувальних засобах (електронний, мультимедійний, лазерний тир, тощо)

Заняття проводяться у навчальному класі методами лекції та демонстрації під керівництвом викладача (інструктора). Здобувачі освіти ознайомлюються зі зразками ручних гранат, які є на озброєнні в ЗСУ, їх призначення, будова, тактико-технічними характеристиками і принципами дії. Викладач (інструктор) демонструє порядок та послідовність збирання-розбирання ручних гранат, розповідає про прийоми метання гранат на дальність та влучність із різних положень. Здобувачі освіти тренуються у збиранні-розбиранні ручних гранат.

План

1. Основи та правила стрільби зі стрілецької зброї.
2. Ручні гранати.
3. Дидактичне тестування.
4. Питання до самостійної роботи.

Література:

1. Ватащук, П. Г. Вогнева підготовка. Частина І. Стрілецька зброя : навч. посібник / П.Г. Ватащук, В.М. Романюк, С.Л. Савчук ; Нац. техн. ун-т “Харків. політехн. ін-т”. – Харків, 2013. – 184 с.

2. Вогнева підготовка (Курс індивідуальної підготовки), затверджений наказом начальника Генерального штабу ЗС України від 17.03.2020 №35. – Київ: Військове видавництво, 2020 – 90 с.

3. Вогнева підготовка : підручник / Ю.І. Василів, О.М. Барабаш, Е.Ф. Жогальський, Ю.О. Мезенцев, Л.В. Олійник. – Львів : АСВ, 2013. – 555с.

4. Методична підготовка. Організація та методика проведення занять з вогневої підготовки (індивідуальна підготовка) – Львів : НАСВ, 2021– 12 с.